18.3 2022

Perustuslakivaliokunta -
Grundlagsutskottet

Neuvotteleva virkamies Kristel Englund
Yksikönpäällikkö Corinna Tammenmaa

Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta
-
Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen

2021

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

Kielilaki/ Språklagen(423/2003) 37§

- Valtioneuvosto antaa vaalikausittain eduskunnalle kertomuksen kielilainsäädännön soveltamisesta ja kielellisten oikeuksien toteutumisesta sekä tarpeen mukaan muistakin kielioloista.
- Kertomuksessa käsitellään suomen ja ruotsin kielen lisäksi ainakin saamen kieltä, romanikieltä ja viittomakieltä.

- Statsrådet ska varje valperiod lämna riksdagen en berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen och om hur de språkliga rättigheterna förverkligats samt vid behov även om andra språkförhållanden.
- I berättelsen behandlas utöver finska och svenska åtminstone samiska, romani och teckenspråk.

Kielikertomuksen valmistelu

Kertomuksen keskeisiä aineistoja ovat tilastotiedot, kielellisten oikeuksien seurantabarometrit, ylimpien laillisuusvalvojien kertomukset, kieliryhmien omat arviot sekä eri ministeriöiden oman hallinnonalan kehityksen seuranta.

Kieliryhmien kuuleminen

- Kertomusta valmisteltaessa oikeusministeriö on ottanut yhteyttä kieliryhmien edustajiin.
- Kieliryhmiä pyydettiin erityisesti lausumaan kertomuksen kolmesta keskeisestä teemasta.

- Saamelaiskäräjät
- Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO
- Suojärven Pitäjäseura ry
- Finlandssvenska teckenspråkiga rf
- Svenska Finlands Folkting
- Kuurojen Liitto ry
- Kotimaisten kielten keskuksen
- Suomen kielen lautakunta
- Romaniasiain neuvottelukunta RONK
- Helsingin Juutalainen seurakunta
- Suomen Islam-seurakunta
- Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liitto ry
- Suomen Virolaisten Liitto ry
- Tuglas-seura
- Karjalan Sivistysseura
- Karjalazet Nuoret Suomes – KARJALAISET NUORET SUOMESSA RY
- Karjalan kielet ry.

Kielellisten oikeuksien seurantabarometrit

- Vuoden 2020 aikana julkaistiin viimeisin kielibarometri.
- Kielibarometri on vuodesta 2004 toteutettu neljän vuoden välein.
- Kielibarometri on kyselytutkimus, joka lähetetään Suomen kaksikielisten kuntien asukkaille. Tutkimus tehdään kirjekyselynä ja lähetetään satunnaisesti valituille kuntalaisille, jotka kuuluvat kuntansa paikalliseen kielivähemmistöön. Kielibarometrissä näkökulma on käyttäjän, eli siinä tarkastellaan, millaisena kuntalaiset itse pitävät kotikuntansa palvelua kielen kannalta ja kieli-ilmapiiriä.
- Kielibarometri kuvaa kaksikielisten kuntien kielivähemmistöön kuuluvien kuntalaisten näkemyksiä kielellisten oikeuksien toteutumisesta niin kunnassa kuin Suomessa yleisesti.
- Vuonna 2020 oikeusministeriö toteutti myös toista kertaa saamen kielibarometrin, jonka tavoitteena oli selvittää miten saamelaisten kielelliset oikeudet toteutuvat saamelaisten kotiseutualueella.
- Vuonna 2020 oikeusministeriö toteutti lisäksi ensimmäistä kertaa viittomakielibarometrin.

Teemat / Temaområden 2021

1. Digitalisaatio

2. Opetus

3. Poliisi, pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

1. Digitalisering

2. Undervisning

3. Polis, räddningsväsende och nödcentralsverksamhet

Ajankohtaista kielimaisemasta- Aktuellt om språkförhållandena

- Englannin käytön lisääntyminen yhteiskunnassa ja digitaalisissa ratkaisuissa vaikuttaa suomen kielen asemaan.
- Ruotsin kielen asema toisena kansalliskielenä on oikeudellisesti vahva, mutta käytännössä tarvitaan viranomaisten johdonmukaisia ja systemaattisia toimia, jotta oikeudet toteutuisivat paremmin myös käytännössä.
- Viittomakielen osalta tulkkauksen saatavuus on keskeinen haaste. Myös edistystä on tapahtunut. Tiedottaminen viittomakielellä on lisääntynyt, ja suomenruotsalaisen viittomakielen elvyttämiseksi on tehty useita toimenpiteitä viimeisten vuosien aikana.

- Den ökade användningen av engelska i samhället och i digitala lösningar inverkar på finska språkets ställning.
- Svenska språkets ställning som andra nationalspråk är juridiskt stark, men i praktiken behövs det konsekventa och systematiska åtgärder av myndigheterna för att rättigheterna ska tillgodoses bättre också i praktiken.
- När det gäller teckenspråk är tillgången till tolkning en central utmaning. Det har också gjorts framsteg. Informationen på teckenspråk har ökat och flera åtgärder har vidtagits under de senaste åren för att stimulera det finlandssvenska teckenspråket.

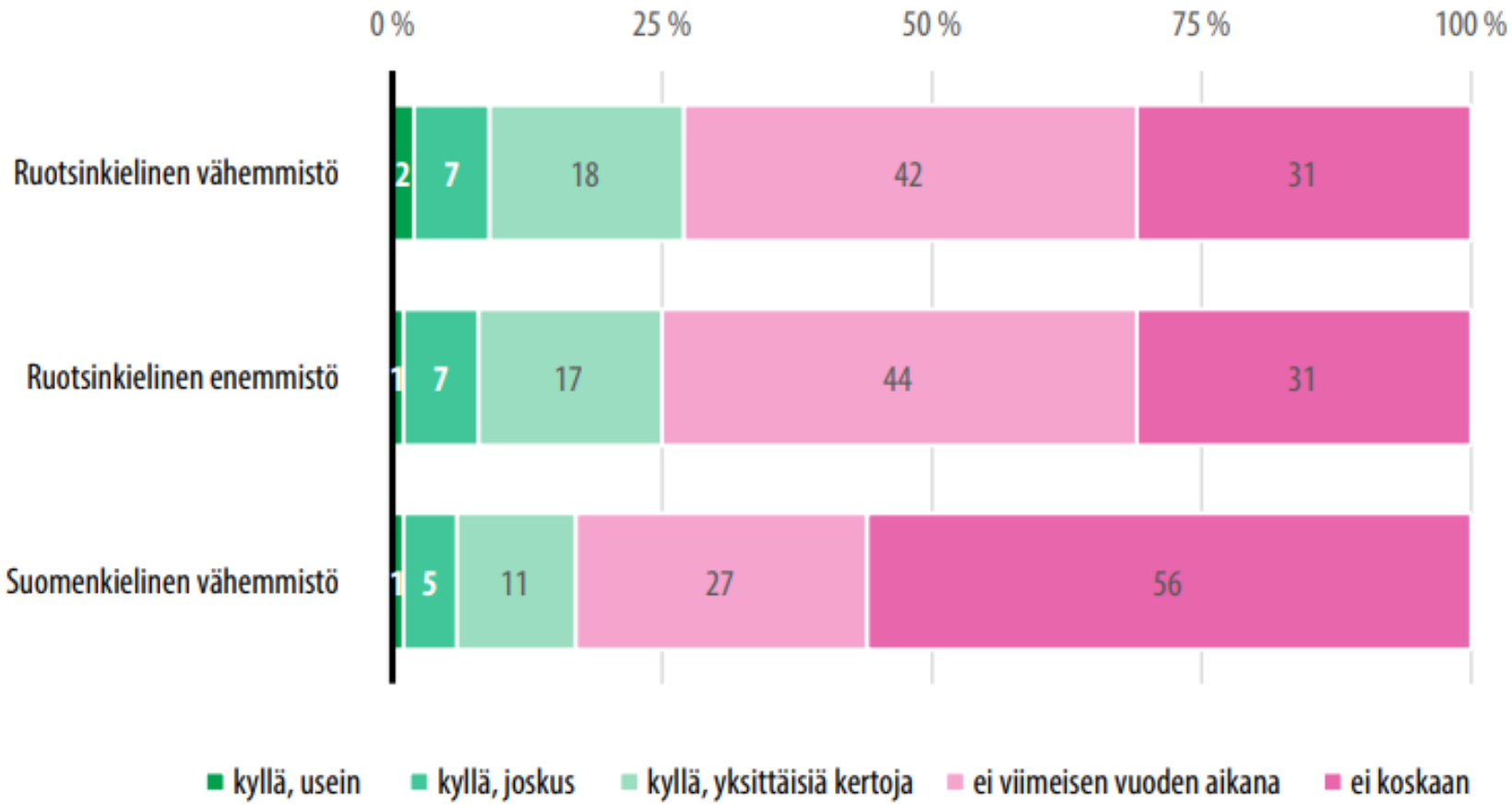
Kieli-ilmapiiri

PeV on sekä vuoden 2014 ja vuoden 2017 kielikertomuksen käsittelyn yhteydessä kiinnittänyt huomiota asenteiden koventumiseen eri kieliryhmiä kohtaan ja pitänyt suotavana, että hallituksen johto ottaa asian esille ja korostaa suvaitsevaisuutta eri kieliryhmiä kohtaan (PeVM 1/2014 vp, PeVM 2/2018 vp,).

Vuonna 2020 oikeusministeriö toteutti Oma kieli- Eget språk- nimisen kieli-ilmapiirikampanjan. Kampanja toteutti osaltaan Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitetta parantaa kieli-ilmapiiriä Suomessa.

Kansalliskielistrategiaan on kirjattu päämäärä 3.4. ”Kieli-ilmapiiri Suomessa on salliva ja ennakkoluuloton ja kieliryhmien välillä on luonnollista kanssakäymistä.” Päämäärän alla on seitsemän toimenpidettä.

Kaavio 2.19. Koetut ennakkoluulot ja häirintä

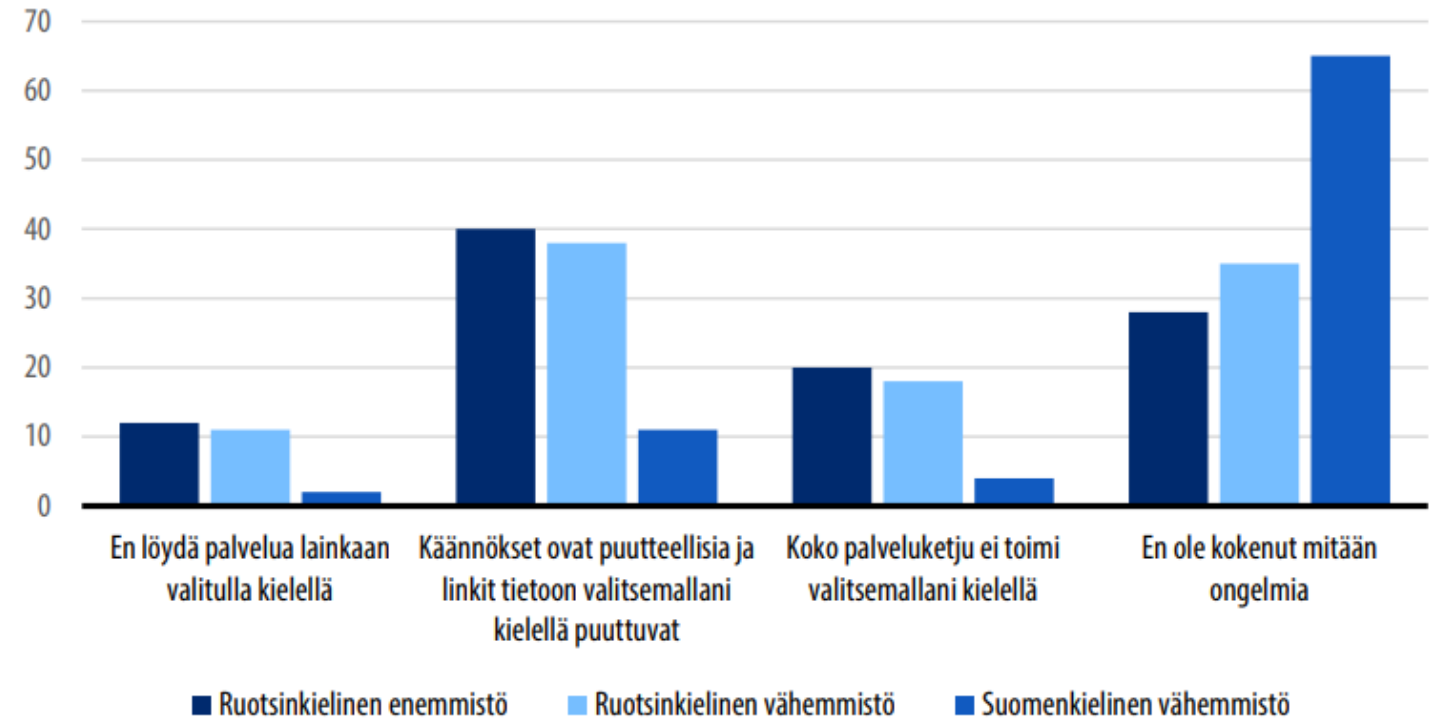

Digitalisaatio / Digitalisering

- Suomenkielisistä 6 % on tyytymättömiä sähköisiin palveluihin, kun taas ruotsinkielisten keskuudessa vastaava luku on 29 %.
- Tulevaisuudessa on tärkeää varmistaa, että digitaaliset ratkaisut toimivat molemmilla kansalliskielillä, suomeksi ja ruotsiksi. Myös muiden kielten käyttö olisi mahdollistettava.

- 6 procent av de finskspråkiga är missnöjda med statens e-tjänster, medan motsvarande andel bland de svenskspråkiga är 29 procent.
- I framtiden är det viktigt att säkerställa att digitala lösningar fungerar på båda nationalspråken, finska och svenska. Även användningen av andra språk ska möjliggöras.

Kaavio 6.3. Digipalveluiden ongelmat

Kommentti: Ryhmien väliset erot ovat tilastollisesti merkitseviä kaikkien vaihtoehtojen osalta, ***.001 (Pearsonin chi2-testi).

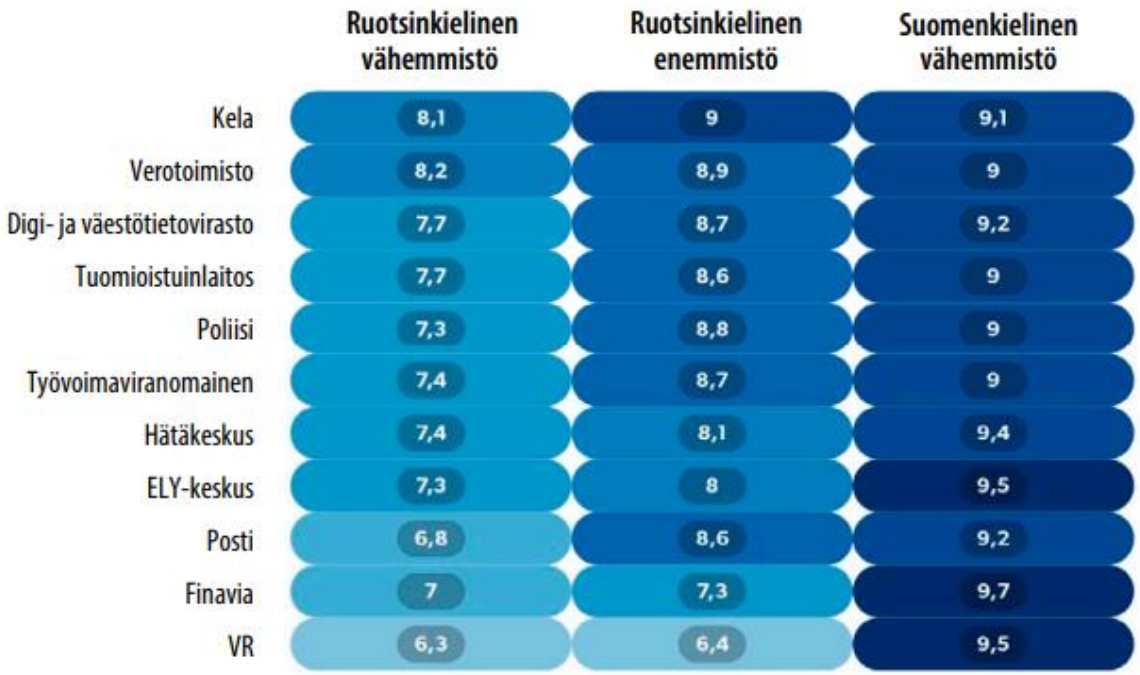
Poliisi, pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta / Polisen, räddningväsendet och nödcentralsverksamheten

- Ruotsinkieliset antavat poliisille ja hätäkeskustoiminnalle huonommat arvosanat kuin suomenkieliset. Hätäkeskustoiminnan arvosana on kuitenkin noussut.
- Viittomakielisen hätäilmoituksen tekemiseksi on käynnistetty pilottihanke.
- Ruotsinkielinen poliisien jatko - ja erityiskoulutus ei ole riittävällä tasolla tasapuolisen poliisikoulutuksen varmistamiseksi. Ruotsinkielinen koulutus saatetaan jatkossa yhdenvertaiseksi suomenkielisen kanssa.

- Svenskspråkiga ger polisen och nödcentralsverksamheten sämre vitsord än finskspråkiga. Vitsordet för nödcentralsverksamheten har trots allt stigit.
- Ett pilotförsök för att göra en nödanmälan på teckenspråk har inletts.
- Den svenskspråkiga påbyggnadsutbildningen och specialutbildningen för poliser är inte på en tillräcklig nivå för att säkerställa en jämlik polisutbildning. Den svenskspråkiga utbildningen ska jämställas med den finskspråkiga.

Valtion palveluille annetut kieliarvosanat vuonna 2020

Kaavio 5.1. Valtion palveluille annetut kieliarvosanat vuonna 2020

Kommentti: Alueiden väliset erot ovat tilastollisesti merkitseviä kaikilla ryhmillä, ***.001 (Anova).

Opetus / Undervisning

- Saamenkielisen henkilöstön saatavuus on keskeinen kysymys.
- Varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa olisi kyettävä tunnistamaan viittomakieliset lapset ja oppilaat sekä heidän ja heidän perheidensä erilaiset tarpeet.
- Romanikielen elvytysohjelman laatiminen on tärkeä askel eteenpäin.

- Tillgången till samiskspråkig personal är en central fråga.
- Inom småbarnspedagogiken och undervisningen borde man kunna identifiera teckenspråkiga barn och elever samt deras och deras familjers olika behov.
- Utarbetandet av ett återhämtningsprogram för romani är ett viktigt steg framåt.

Keskeisiä kysymyksiä-Centrala frågor

- Tarvitaan tietoisuuden lisäämistä, asenteiden muuttamista, kielitaitoista henkilöstöä sekä kielellisten palvelujen järjestämisen suunnittelua.
- Tarpeiden kartoittaminen ja palvelujen hyvä suunnittelu ovat keskeisiä toimenpiteitä tähän haasteeseen vastaamiseksi.
- Erityisesti perustettaessa uusia viranomaisia tai uudistettaessa olemassa olevia organisaatioita on tärkeää pohtia, mitä kielellisten oikeuksien toteutuminen käytännössä edellyttää.

- Det behövs ökad medvetenhet, omformning av attityder, språkkunnig personal samt planering av ordnande av tjänster på språkliga grunder.
- Kartläggning av behoven och god planering av tjänsterna är centrala åtgärder för att svara på denna utmaning.
- I synnerhet när nya myndigheter inrättas eller befintliga organisationer förnyas är det viktigt att överväga vad som i praktiken krävs för att de språkliga rättigheterna ska tillgodoses.

Till slut / Lopuksi

- Kielikertomus antaa meille yleiskuvan siitä, miten viranomaiset ovat onnistuneet tehtävässään ja millaisia mahdollisuuksia ja haasteita tulevaisuus tuo mukanaan.
- Moni esille nostettu asia on esillä myös muun muassa kansalliskielistrategiassa ja kielikertomus toimii tässäkin tukena.

- Språkberättelsen ger oss en överblick över hur myndigheterna har lyckats i sin uppgift och vilka möjligheter och utmaningar framtiden för med sig.
- Många av de saker som lyfts upp är också sådana som tas upp i bland annat nationalspråksstrategin och språkberättelsen fungerar även här som stöd.